

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема: Управління оборотними активами підприємства

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Завідувач кафедри: _____/Мельник Л.Г./

Керівник роботи: _____/Лукаш О.А./

Виконавець: _____/Собіна Р.А. /

Група: _____Едн-61С

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. Теоретичні основи управління оборотними активами підприємства	5
1.1 Сутність, значення та політика управління оборотними активами підприємства	5
1.2 Методичні основи аналізу оборотних активів підприємства...	7
Розділ 2. Аналіз формування та використання оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК».....	12
2.1 Загальна фінансово-господарська характеристика діяльності..	12
2.2 Аналіз фінансового стану ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК».....	16
2.3 Аналіз складу, структури та ефективності використання оборотних активів підприємства	21
Розділ 3 Шляхи удосконалення управління оборотними активами ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК».....	28
3.1 Прогнозування оборотних активів підприємства як напрямок удосконалення управління ними	28
3.2 Оптимізація обсягів дебіторської заборгованості як напрям підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства	33
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
Додаток А. Огляд літературних джерел стосовно визначення оборотних активів	45
Додаток Б. Аналіз фінансової стійкості.....	46
Додаток В. Аналіз ефективності оборотних активів.....	47

ВСТУП

Сучасний період розвитку економіки держави характеризується загостренням конкурентної боротьби серед суб'єктів підприємницької діяльності практично у всіх галузях. Дуже важливим є забезпечення стабільності діяльності. І в цьому аспекті передусім слід ефективно управляти активами. Саме оборотні активи є найбільш мобільною частиною засобів підприємства.

Розробка досконалого механізму управління оборотними активами і дієве застосування його на практиці є досить актуальною проблемою в даний час, оскільки ефективне формування і регулювання обсягу оборотних активів сприятиме підтримці оптимального рівня ліквідності, забезпечить оперативність виробничого і фінансового циклів діяльності, а отже досить високу платоспроможність і фінансову стійкість підприємства. Саме актуальність, теоретична і практична важливість вищезазначеної проблеми зумовили вибір теми дипломної роботи, її структуру та логіку висвітлення.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів управління оборотними активами підприємства, а також розробка основних напрямів щодо його удосконалення.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання:

- дослідити сутність, значення та класифікацію оборотних активів у фінансово-господарській діяльності підприємства;
- охарактеризувати методичні основи аналізу оборотних активів підприємства;
- розглянути політику управління оборотними активами підприємства;
- надати характеристику фінансово-господарській діяльності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК»;
- провести аналіз фінансового стану ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК»;
- проаналізувати склад та структуру оборотних активів підприємства;
- дослідити ефективність використання оборотних активів підприємства;

– запропонувати основні шляхи удосконалення управління оборотними активами підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини, які пов'язані з управлінням оборотних активів підприємства.

Предметом дослідження є організація процесу управління оборотними активами підприємства.

У процесі написання дипломної роботи були використані такі методи як монографічний, узагальнення, порівняння при дослідженні теоретичної бази; графічний і табличний методи, аналіз коефіцієнтів; метод екстраполяції, матричний метод, порівняльний аналіз, факторний аналіз при оцінюванні впливу ряду чинників на фінансові результати підприємства. Дослідження виконувались з використання нормативних документів, навчально-методичної літератури, наукових публікацій та фінансової звітності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК».

Розділ 1. Теоретичні основи управління оборотними активами підприємства

1.1 Сутність, значення та політика управління оборотними активами підприємства

Ефективне використання оборотних активів зумовлює стійке фінансове становище, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємства. А незадовільне використання їх на підприємствах характеризується нераціональним використанням виробничих засобів; частковою реалізацією готової продукції; незбалансованістю заборгованостей та готівки та інші. Все це в кінцевому рахунку може призвести до зменшення прибутку [18].

Оборотні активи підприємства розглядаються як сукупність матеріальних і фінансових активів, які шляхом структурної трансформації здійснюють безперервний кругообіг форм вартості з метою постійного відновлення процесу виробництва, одержання прибутку, підтримки нормальної ліквідності підприємства і повинні повністю використовуватися протягом одного календарного року або операційного циклу. Аналіз літературних джерел дозволив нам узагальнити основні визначення терміну «оборотні активи підприємства», які наведені у таблиці А.1 додатку А.

Так нами визначені основні тенденції у формуванні сутності даного поняття:

- 1) тотожність фондів обігу та оборотних фондів;
- 2) оборотні засоби відображаються в активі балансу;
- 3) оборотні активи використовують в одному операційному циклі;
- 4) цінності, які забезпечують поточну господарську діяльність;
- 5) засоби підприємства, які в повному обсязі відшкодовуються вартістю виготовленої продукції [30].

Дослідивши вищенаведені визначення оборотних активів, запропонуємо власне визначення даного поняття: оборотні активи – це сукупність майнових

цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного операційного циклу.

При цьому оборотні активи авансується в оборотні виробничі фонди та фонди обігу (рис. 1.1) [17].

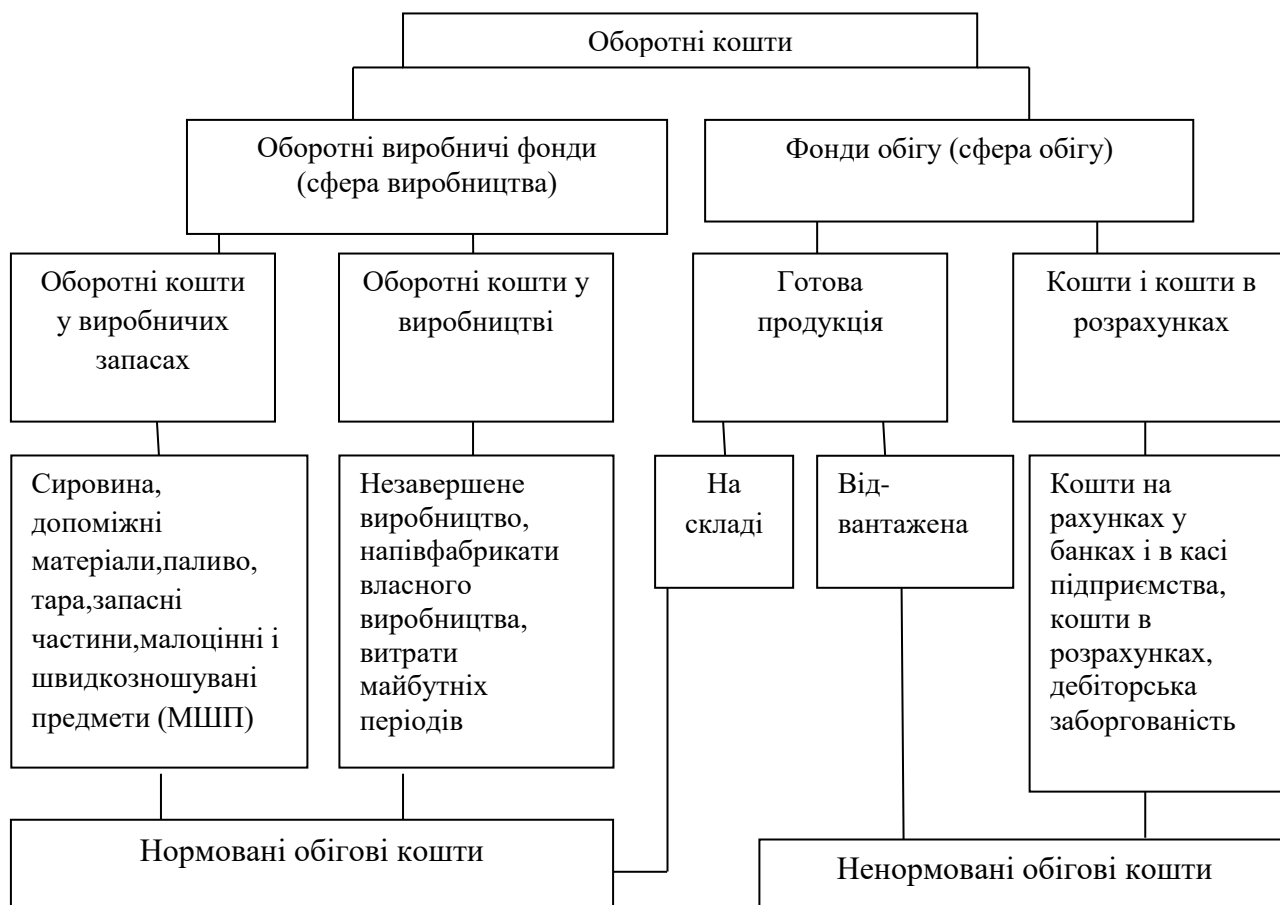

Рисунок 1.1– Склад оборотних активів підприємства

На рівень співвідношення оборотних активів, що відносяться до виробництва або обігу впливають особливості галузі економічної діяльності. Пояснюється це особливостями організації виробництва, постачання, збуту, а також системи розрахунків.

У зарубіжній та вітчизняній практиці оборотні активи класифікують за низкою ознак (табл.1.1).

Отже, економічно обґрунтована класифікація оборотних активів є важливою передумовою успішної їх організації, оскільки від цього залежить здатність своєчасно і чітко управляти оборотними активами, можливість

оперативного аналізу і прогнозування, що в кінцевому підсумку впливає на обґрунтованість управлінських рішень[25, 29].

Таблиці 1.1 – Класифікація оборотних активів за основними ознаками

Ознака	Характеристика
За фінансовими особливостями формування	– валові; – чисті
За належністю	– власні; – позикові (залучені).
За рівнем ліквідності	– абсолютно ліквідні активи; – швидколіквідні оборотні активи; – низьколіквідні оборотні активи
За формами функціонування у конкретному періоді часу	– матеріальні; – фінансові
За рівнем варіабельності розміру	– постійні; – тимчасові

На нашу думку актуальність та необхідність управління оборотними активами і виробничим процесом як визване необхідністю економного використання фінансових ресурсів, які опосередковують виробничий процес. Дієвий менеджмент сприяє визначенню потреби в активах, забезпеченню платоспроможності та фінансової дисципліни.

До основних функцій управління оборотними активами можна відносять контрольну, стабілізуючу та аналітичну [28].

Система управління оборотними активами підприємства розробляється за такими основними етапами [2]: аналіз, концепція формування, оптимізація обсягу та співвідношення постійної та змінної частин, забезпечення та рентабельності ліквідності оборотних активів.

Отже, процес управління активами підприємства відіграє важливу роль у діяльності підприємства.

1.2 Методичні основи аналізу оборотних активів підприємства

Зміст організації аналізу оборотних коштів підприємства визначається його предметом, яким виступають господарські процеси, які здійснюються на підприємстві за участю оборотних коштів та відповідних факторів.

До основних завдань аналізу оборотних активів підприємства відносять вивчення змін, які відбулися в складі, структурі та динаміці оборотних активів; співвідношенні темпів зростання оборотних активів та доходу від реалізації; якості оборотних активів та ефективності їх використання.

Результати аналізу дозволяють виявити основні напрями його підвищення в майбутньому періоді[24].

Для оцінки ефективності використання оборотних активів с сучасній науковій та методичній літературі найчастіше використовуються різноманітні показники, найважливішим з яких є швидкість обороту, тобто період, за який оборотні активи підприємства здійснюють один оборот, проходячи всі стадії кругообігу на підприємстві (обчислюється в днях).

Період обороту($T_{об}$) розраховується як відношення добутку середньої вартості оборотних активів ($\overline{OA}$) на тривалість періоду (T), за який обчислюється оборотність, до чистого доходу від реалізації продукції ($ЧД$):

$$T_{об} = \frac{\overline{OA} \cdot T}{ЧД} \quad (1.1)$$

Середню вартість оборотних коштів можна розрахувати як середню хронологічну, використовуючи дані того періоду (рік, півріччя, квартал тощо), щодо якого визначається оборотність.

Тривалість обороту коштів – це показник, здатний одночасно відображати результати процесу матеріального відтворення (обсяг реалізації виробленої продукції і наданих послуг за певний період) і ефективність використання в цьому процесі оборотних активів.

Чим менше тривалість одного обороту, тим швидше майно здійснює свій кругооборот та ефективніше використовується підприємством.

Для виявлення причин зниження загального періоду обороту оборотних активів необхідно проаналізувати динаміку періодів обороту основних видів поточних активів, оскільки загальний показник оборотності дорівнює сумі періодів обороту за всіма видами оборотних активів [6].

Для характеристики ефективності використання оборотних активів використовують коефіцієнти оборотності ($K_{об}$), що визначаються як відношення обсягу реалізованої продукції до середньої вартості оборотних активів в цілому або за елементами:

$$K_{об} = \frac{ЧД}{ОА} \quad (1.2)$$

Цей показник характеризує кількість оборотів, здійснених в середньому одиницею оборотних активів за період, що аналізується. Чим більше оборотів здійснюють оборотні активи, тим ефективніше вони використовуються.

При аналізі слід враховувати, що високе значення коефіцієнтів оборотності не обов'язково означає ефективне використання активів на підприємстві.

Коефіцієнти оборотності також можуть бути визначені за окремими видами та елементами оборотних активів (запасів, дебіторської заборгованості, готової продукції).

Зниження коефіцієнту оборотності запасів свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію. У цілому, чим вище показник оборотності запасів, тим менше коштів зв'язано в цій найменш ліквідній статті оборотних активів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні активи й стійкішим є його фінансове становище[7].

Зменшення значення коефіцієнту оборотності запасів свідчить про уповільнення обороту запасів. За таких умов доцільно проаналізувати причини надлишкового накопичення запасів та збільшення обсягів незавершеного виробництва, залишків готової продукції, відволікання активів з виробничого обороту.

Іноді для внутрішнього контролю даний показник визначається іншим, більш точним способом, за яким замість величини доходу від реалізації продукції використовують обсяг собівартості реалізованої продукції:

$$K_{обз} = \frac{СРП}{ЗВ} \quad (1.3)$$

де $K_{обз}$ – коефіцієнт оборотності запасів;

$СПП$ – собівартість реалізованої продукції;

$\overline{ЗВ}$ – середня за період вартість запасів.

Однак визначений таким чином коефіцієнт оборотності запасів не може використовуватися для порівняльного аналізу з середньо галузевими значеннями.

Розрахований на підставі собівартості реалізованої продукції показник вказує термін випередження часу закупівлі запасів порівняно з часом отримання готової продукції.

Зростання коефіцієнту оборотності готової продукції свідчить про збільшення попиту на продукції, а зниження – про затоварювання.

Чим вище коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, тим швидше підприємство одержує оплату по рахунках.

Показники оборотності товарної дебіторської заборгованості порівнюються з оборотністю товарної кредиторської заборгованості, що дозволяє зіставити умови комерційного кредиту, надаваного аналізованим підприємством своїм клієнтам з умовами кредитування, якими воно користується з боку постачальників[13].

Коефіцієнт завантаження оборотних активів є оберненим до коефіцієнта оборотності показником. Він характеризує участь оборотних коштів у кожній гривні реалізованої продукції. Що менше оборотних активів припадає на 1 грн. обороту, то ліпше вони використовуються.

Для характеристики ефективності використання оборотних активів можуть використовуватись коефіцієнт ефективності (рентабельність (прибутковість)) оборотних активів. Він розраховується як відношення прибутку (операційного або чистого) до середньої вартості оборотних активів.

Здійснюючи аналіз ефективності використання оборотних активів, необхідно виділити основні чинники, які впливають на швидкість обороту оборотних активів.

На зміну оборотності в днях впливає низка факторів, серед яких факторами першого порядку є: зміни середніх залишків оборотних активів (кількісний фактор); зміни чистого доходу від реалізації (якісний фактор) [14].

Економічний ефект у результаті прискорення оборотності оборотних активів виявляється у відносному вивільненні засобів з обороту, а також у збільшенні суми доходу від реалізації продукції і суми прибутку. Величину вивільнення оборотних активів можна визначити наступним шляхом:

$$E_{OA} = (T_{OB1} - T_{OB0}) \cdot чд_1 \quad (1.4)$$

де $чд_1$ – одноденний чистий дохід від реалізації продукції за звітній період;

T_{OB1}, T_{OB0} – відповідно період обороту звітний і базисний.

Величину приросту обсягу реалізації продукції ($\Delta ЧД$) за рахунок прискорення оборотності активів можна визначити за формулою:

$$\Delta ЧД = (K_{OB1} - K_{OB0}) \cdot \overline{OA}_1 \quad (1.5)$$

де $K_{OB1}; K_{OB0}$ – коефіцієнти оборотності оборотних активів відповідно за звітній та базисний період.

Уповільнення оборотності оборотних активів призводить до залучення додаткових коштів для продовження господарської діяльності підприємства хоча б на рівні минулого року. Це негативно відбивається на фінансовій стійкості і платоспроможності підприємства. Таким чином, здійснення послідовного аналізу оборотних активів дозволить об'єктивно оцінити фінансово-господарську політику, яка склалася на підприємстві, і в разі потреби її коригування з метою відповідності сучасній ринковій ситуації.

Розділ 2. Аналіз формування та використання оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК»

2.1 Загальна фінансово-господарська характеристика діяльності

ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» зареєстроване у 2002 році і діє на основі приватної власності. У своїй діяльності підприємство керується Господарським кодексом, іншим законодавчими нормативами України та статутом. Підприємство створено з метою отримання прибутку. Приватне підприємство вільне у виборі умов господарських відносин, має право приймати будь-які рішення і здійснювати дії, пов'язані з його діяльністю, якщо вони не суперечать діючому законодавству та даному статуту. Підприємство несе повну відповідальність за своїми зобов'язаннями усім належним йому майном, на яке згідно діючого законодавства може бути звернено стягнення.

Метою діяльності підприємства є здійснення підприємницької діяльності для одержання прибутку.

Предметом діяльності підприємства є: виробництво виробів з бетону (бетонна бруківка, стінові блоки, тротуарна плитка, дорожні бордюри, перемички, різноманітні декоративні елементи та інше); виробництво бетонних сумішей готових до виробництва; оптова та роздрібна торгівлі непродовольчими товарами; оптова та роздрібна торгівля будівельними матеріалами; ремонтно-будівельні і монтажні роботи житлових і нежитлових будівель і споруд.

Основними видами продукції ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» є стінові блоки, тротуарна плитка, дорожні бордюри, перемички, різноманітні декоративні елементи та інше.

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства та їх динаміка за період з 2017 до 2019 рр. подані в таблиці 2.1.

Аналізуючи дані таблиці 2.1 слід зазначити, що відбувається поступове збільшення чистого доходу від реалізації продукції у 2019 році відносно до

2017 року, а в 2018 році зафіксовано спад даного показника.

Таблиця 2.1 – Фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» та їх динаміка за період 2017–2019 рр.

Показник	Рік			Відхилення (+/-) 2019 р. до 2017р.
	2017	2018	2019	
	сума, тис.грн.	сума, тис.грн.	сума, тис.грн.	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	45360	43465	47427	2067
Собівартість реалізованої продукції	33548	31862	35065	1517
Валовий прибуток	11812	11603	12362	550
Чистий прибуток (збиток)	-198	-256	20	218
Власний капітал	7552	7013	7033	-519
Позиковий капітал	9827	11764	13224	3397
Необоротні активи	6742	6149	5642	-1100
Оборотні активи	10637	12628	14615	3978

Отже, чистий дохід у 2017 році склав – 45360 тис.грн., у 2018 році – 43465 тис. грн., у 2019 році – 47427 тис.грн. Це свідчить про розширення масштабів виробництва та збільшення обсягів реалізації продукції, а також про розширення ринків збуту продукції підприємства та посилення його ринкових позицій.

Щодо показника собівартості продукції, то він зазнав певних коливань за аналізований період. Так загалом за період аналізу собівартість мала тенденцію до збільшення, а саме на 1517 тис. грн., що пояснюється збільшенням витрат на виробництво продукції у зв'язку із розширенням масштабів виробництва. Тенденцію до зростання має і валовий прибуток, що відповідно збільшився на 550 тис. грн. Дана ситуація є результатом розширення ринку збуту.

Також, спостерігається не значне збільшення отриманого чистого прибутку підприємства за аналізований період, що загалом збільшився на 218 тис. грн. Але слід зазначити, що підприємство в 2017 та 2018 році зазнало збитків. Власний капітал підприємства, згідно даних таблиці 2.1, зменшується і у 2019 році його значення дорівнювало 7033 тис. грн., що менше ніж у 2017 році на 519 тис. грн. Це свідчить про зменшення можливості фінансування діяльності підприємства за рахунок власних джерел.

Позиковий капітал з 2017 по 2019 роки значно збільшився. Так у 2017 році він склав 9827 тис. грн., у 2018 році – 11764 тис. грн., у 2019 році – 13224 тис. грн. За весь аналізований період він зріс на 3397 тис. грн., що свідчить про збільшення обсягів фінансування за рахунок позикових ресурсів. Оборотні активи зросли за три роки на 3978 тис.грн., що пов'язано з розширенням виробництва.

Отже, виходячи із вище проаналізованих даних, можна зробити висновок, що фінансово-господарська діяльність ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» є недостатньо ефективною. За аналізований період для даного підприємства є характерним збільшення масштабів його господарської та виробничої діяльності, що призвело до покращення показників прибутковості діяльності.

Темпи зростання показників чистого прибутку, чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і валюти балансу наведені в таблиці 2.2.

Аналіз даних таблиці 2.2 свідчить, що «золоте правило економіки» не виконується. Так темпи зростання валюти балансу перевищували темпи зростання виручки від реалізації, що викликане неефективним використанням майнових ресурсів підприємства. У 2017-2018 рр. підприємство отримало збитки, отже показник темпу росту чистого прибутку ми не розраховуємо.

Таблиця 2.2 – Темпи росту валюти балансу, виручки від реалізації та чистого прибутку ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за період з 2017 –2019 рр., %

Показник	Рік		
	2017	2018	2019
Темп росту валюти балансу	112	108	107
Темп росту виручки від реалізації	97	96	109
Темп росту чистого прибутку	-	-	100

З метою здійснення поглибленого аналізу фінансового стану підприємства необхідно на першому етапі провести аналіз структури та динаміки валюти балансу підприємства. Для аналізу структури та динаміки валюти балансу складається агрегований аналітичний баланс, що наведений в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Агрегований аналітичний баланс ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 рр.

Стаття	Сума за рік, тис. грн.			Відхилення 2019 р. до 2017 р. (+,-)
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	
Актив балансу				
I. Необоротні активи	6742	6149	5642	-1100
II. Оборотні активи	10637	12628	14615	3978
Баланс	17379	18777	20257	2878
Пасив балансу				
I. Власний капітал	7552	7013	7033	-519
III. Поточні зобов'язання	9827	11764	13224	3397
Баланс	17379	18777	20257	2878

Як свідчать дані таблиці 2.3, загальна вартість майна підприємства у 2019 р. збільшилася на 2878,0 тис. грн. в порівнянні з 2017 р., що є позитивною тенденцією в діяльності підприємства та свідчить про нарощення виробничих потужностей та масштабів діяльності. Вартість необоротних активів підприємства становить 5642 тис. грн. у 2019 р., що менше відповідного показника 2017 р. на 1100 тис. грн., отже на підприємстві не спостерігається приріст вартості необоротних активів. З розрахунків, видно, що у 2019 р. на підприємстві відбулося зростання обсягу оборотних активів на 3978 тис. грн. порівняно з 2017 р., що свідчить про розширення діяльності підприємства.

Розмір власного капіталу підприємства зменшився у 2019 р. порівняно з 2017 р. на 519 тис. грн., що відбулося за рахунок зростання суми непокритого збитку. Це свідчить про зниження можливості розширеного відтворення на підприємстві.

Довгострокові зобов'язання на підприємстві відсутні протягом всього періоду аналізу. Поточні зобов'язання підприємства протягом 2017-2019 рр. зросли на 3397 тис. грн. Це відбулося в основному за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги та інших поточних зобов'язань. Це свідчить про незначне уповільнення платіжного обороту, тобто кошти не відволікаються, а працюють на підприємстві, що є позитивним

моментом (при умові, що вона не є простроченою), але з іншого боку, кредиторська заборгованість повинна бути погашена.

З даних таблиці видно, що аналізоване підприємство має «легкий» баланс: питома вага оборотних активів у 2019 р. становить 72 %.

Таким чином, результати аналізу основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 роки свідчать про задовільний стан підприємства. Це обумовлено його прибутковою діяльністю на кінець звітного періоду, достатнім забезпеченням підприємства необоротними та оборотними активами, наявністю різних джерел фінансування підприємства.

2.2 Аналіз фінансового стану ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК»

В сучасних умовах високого технічного рівня виробництва фінансовий стан підприємства багато в чому визначається обсягами та прогресивністю основних засобів, їх технічним станом, ефективністю їх обороту.

Тому проведемо аналіз показників майнового стану ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за період 2017– 2019 рр. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Показники майнового стану ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за період 2017–2019 рр.

Показник	Роки			Відхилення (+, -) 2019/2017рр.
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	0,38	0,33	0,28	-0,09
Коефіцієнт зносу	0,64	0,67	0,70	0,06
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,16	0,03	0,05	- 0,11
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,01	0,02	0,04	0,03
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,36	0,33	0,30	-0,06

Дані таблиці 2.4, свідчать про те, що коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства за аналізований період зменшився на 0,09 пункти і в 2017 році знаходився на рівні 0,28. Це означає, що вартість

основних засобів становить 28 % від вартості майна даного підприємства. Аналізуючи коефіцієнт зносу основних засобів, слід відмітити, що для нього характерне поступове збільшення по роках. Так, в 2017 році його значення становило 0,64, в 2018 році збільшилося до 0,67 і у 2019 році збільшилося до 0,70. Таким чином, на кінець 2019 року знос основних засобів склав 70 %, що означає про достатньо високий рівень зношеності основних засобів. Порівнюючи коефіцієнт оновлення та вибуття основних засобів, звертає увагу той факт, що значення коефіцієнта оновлення за 2017–2019 рр. перевищує значення коефіцієнта вибуття, що свідчить про те, що вартість основних засобів, які надійшли, була вищою ніж вартість основних засобів, що вибули. Аналіз показників, представлених в таблиці 2.4 свідчить про задовільний стан необоротних активів на даному підприємстві, але деякі питання управління активами потребують покращення.

Наступним кроком оцінки ефективності фінансового стану є аналіз показників ліквідності (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 рр.

Показник	Рік			Відхилення 2019р. до 2017р. (+/-)
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт покриття	1,08	1,07	1,11	0,02
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,92	0,90	0,95	0,03
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,06	0,03	0,02	-0,03
Чистий оборотний капітал	794	864	1391	597

За весь аналізований період коефіцієнт покриття даний показник відповідає нормі, що свідчить про достатність оборотних коштів підприємства для погашення своїх короткострокових зобов'язань. З позиції кредиторів підприємства такий варіант формування оборотних коштів є найприйнятнішим.

Коефіцієнт швидкої ліквідності допомагає оцінити можливість погашення підприємством короткотермінових зобов'язань за рахунок грошових коштів, фінансових інвестицій та кредиторської заборгованості. У 2017, 2018, 2019 році

даний показник відповідає нормі – 0,92, 0,90 та 0,95, тобто підприємство в змозі погашати свої коротко термінові зобов'язання за рахунок грошових коштів, фінансових інвестицій та кредиторської заборгованості.

На нашому підприємстві абсолютної ліквідності за весь аналізований період не відповідає нормі, що свідчить про не можливість сплати підприємством навіть 1% своїх поточних зобов'язань.

На нашому підприємстві аналізований сума чистого оборотного капіталу показник за весь період відповідає нормі, тобто підприємство може погасити свої короткострокові зобов'язання і має резерви для розширення діяльності.

Отже, з проведеного нами аналізу ліквідності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК», можна зробити такий висновок, що майже всі показники ліквідності (окрім абсолютної ліквідності) відповідають нормативним значенням, тобто наше підприємство є платоспроможним.

Рівень платоспроможності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» детально можна дослідити за допомогою показників фінансової стійкості. Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснимо на основі абсолютних показників, що визначають тип фінансової стійкості підприємства (табл. Б.1 додатку Б).

Проаналізувавши дані таблиці Б.1, можемо зробити такий висновок, що за весь аналізований період наше підприємство не може покрити свої витрати з будь-яких видів можливих джерел їх фінансування. Це в свою чергу було зумовлено значним скороченням загальної величини основних джерел коштів.

Отже, визначивши трикомпонентний тип фінансової стійкості ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК», можемо зробити висновок, що у 2017, 2018 та 2019 році підприємство знаходилося у кризовому стані та не в змозі було покрити свої витрати та вартість запасів.

Аналіз відносних показників фінансової стійкості товариства здійснимо на основі даних табл. 2.6. За весь аналізований період на ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» коефіцієнт автономії не відповідає нормі, у 2017 році – 0,44, у 2018 році – 0,37, у 2019 році – 0,35.

Таблиця 2.6 – Відносні показники фінансової стійкості ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 роки

Показник	Рік			Відхилення 2019 р. до 2017 р. (+/-)
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт автономії	0,44	0,37	0,35	-0,09
Коефіцієнт фінансової залежності	2,30	2,68	2,88	0,58
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,08	0,07	0,10	0,02
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,11	0,12	0,20	0,09
Коефіцієнт фінансової стабільності (стійкості)	0,77	0,60	0,53	-0,24
Коефіцієнт фінансування	1,30	1,68	1,88	0,58

Це свідчить про значну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності, що зумовлено незначним відсотком власного капіталу в загальній вартості ресурсів. Коефіцієнт фінансової залежності за всі три роки не відповідає нормі, у 2017 році – 2,3 у 2018 році – 2,68, у 2019 році – 2,88. Це свідчить, також, про залежність підприємства від позикових коштів.

За весь період аналізу даних коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами не відповідав нормативу і лише у 2019 році його значення дорівнює 0,1. Це свідчить, про те, що для забезпечення незалежної фінансової політики підприємство має лише 10 % власних оборотних коштів.

На ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» у 2017, 2018 та 2019 році коефіцієнт маневреності власного капіталу не відповідає нормативному значенню, тобто на підприємстві не достатньо власного оборотного капіталу для фінансування поточної діяльності.

На нашому підприємстві коефіцієнт фінансової стійкості не відповідає нормі за всі аналізовані роки, що свідчить про ризик втрати платоспроможності та негативні перспективи функціонування підприємства. Коефіцієнт фінансування мав значення більше 1 і з кожним роком його значення збільшується, що свідчить про підвищення рівня фінансування ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за рахунок позикових коштів.

Для аналізу ділової активності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК»

використаємо дані, що наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз показників ділової активності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 рр.

Показник	Рік			Відхилення (+ . -) 2019 р. до 2017 р.
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт оборотності активів	2,75	2,40	2,43	-0,32
Термін обертання активів, дні	130	150	148	12
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	6,16	4,72	4,48	-1,68
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	58	76	80	22
Фондовіддача	2,53	2,36	2,55	0,02
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	5,82	5,96	6,75	0,93

Дані таблиці 2.7 свідчать, що коефіцієнт оборотності активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за звітний період має тенденцію до зменшення і у 2019 році дорівнював 2,42, що на 0,32в.п. менше ніж у базовому році. Зниження значення даного показника характеризує неефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення. Відповідно термін обертання активів підприємства за 2017-2019 рр. збільшився на 12 днів, що є негативним моментом в діяльності товариства.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має тенденцію до зменшення та означає, що підприємство збільшує обсяги покупок в кредит. Строк погашення кредиторської заборгованості збільшився в 2019 році в порівнянні з 2017 роком на 22 дні. Це свідчить про те, що термін погашення кредиторської заборгованості збільшується.

Фондовіддача має тенденцію до незначного збільшення, що свідчить про достатньо ефективне використання основних засобів на підприємстві.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу має позитивну тенденцію до збільшення. Підприємство більш ефективно використовував власний капітал у 2019 році в порівнянні з 2017 роком.

Одними з основних показників, які визначають ефективність фінансової діяльності є показники рентабельності (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Показники рентабельності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 рр.

Показник	Рік			Відхилення 2019р.до2017 р. (+/-)
	2017	2018	2019	
Рентабельність (збитковість) активів	-1,2	-1,4	1,00	2,2
Рентабельність (збитковість) власного капіталу	-2,54	-3,51	0,28	2,82
Рентабельність (збитковість) діяльності	-0,46	-0,58	0,04	0,5
Збитковість продукції	-35,2	-36,4	-35,2	0

Коефіцієнт рентабельності активів (економічна рентабельність) характеризує – рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом. Якщо порівняти 2017 та 2019 роки то бачимо, що даний показник збільшився на 2,2 це свідчить про зростання попиту на продукцію підприємства. Тенденція зростання коефіцієнту рентабельності власного капіталу даного показника має позитивний вплив для підприємства. На нашому підприємстві коефіцієнт рентабельності збільшився.

Отже, на підставі проведених розрахунків можна зробити висновок, що ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» є ліквідним; підприємство залежне від зовнішніх джерел фінансування; для нього характерний середній рівень ділової активності; за звітний період підприємство було прибутковим, лише у 2019 році.

2.3 Аналіз складу, структури та ефективності використання оборотних активів підприємства

Для того, щоб детально проаналізувати стан оборотних активів на ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК», необхідно розглянути структуру активів даного підприємства в динаміці, що наведена у таблиці 2.9. Із даних таблиці 2.9 видно, що у структурі активів найбільшу питому вагу протягом 2017-2019 років займають оборотні активи.

Таблиця 2.9 – Динаміка структури активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 рр.

Активи підприємства	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Зміна 2019 р. до 2017 р (+,-), тис. грн.
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис. грн.	%	
Необоротні активи	6742	39	6149	33	5642	28	-1100
Оборотні активи	10637	61	12628	67	14615	72	3978
Разом	17379	100	18777	100	20257	100	2878
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,58	-	2,05	-	2,59	-	1,01
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,48	-	0,44	-	0,38	-	-0,1

У 2017 році їх питома вага склала 61 %, у 2018 році спостерігається її збільшення до 67 %, а у 2019р. до 72 %. У абсолютному вираженні вартість оборотних активів зросла на 3978 тис. грн. у 2019 році порівняно з 2017 р.

Таке значення питомої ваги оборотних активів та коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, який за звітний період коливається в межах 1,58–2,59 % вказує на легку структуру балансу.

Фактичне значення коефіцієнта виробничого призначення є нижчим за нормативне 0,5 і складає відповідно за 2017, 2018, 2019 роки – 0,48; 0,44; 0,38, що свідчить про недостатньо ефективне витрачання коштів, хоча і спостерігається тенденція до зниження цього показника на 0,1% протягом аналізованого періоду. Отже, в цілому, структура активів підприємства відповідає галузевим особливостям.

Аналіз складу і структури оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» представлений в таблиці 2.10.

Як видно з таблиці 2.10 найбільшу питому вагу у структурі оборотних активів підприємства має дебіторська заборгованість, так у 2017 році її частка у загальній сумі оборотних активів склала 79,2 %, у наступному періоді спостерігається зростання цього показника до 80,9 %, з подальшим підвищенням до 82,9 % у 2019 році.

Відхилення за період 2017-2019 років по дебіторській заборгованості у відсотках склало 3,7 %.

Таблиця 2.10– Аналіз складу і структури оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 рр.

Найменування статті	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відхилення 2019 р. до 2017 р.	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Запаси та витрати	1629	15,3	2088	16,5	2145	14,7	516	-0,6
Дебіторська заборгованість	8422	79,2	10221	80,9	12117	82,9	3695	3,7
Гроші та їх еквіваленти	575	5,4	315	2,5	346	2,3	-229	-3,1
Інші оборотні активи	11	0,1	4	0,1	7	0,1	- 4	-
Всього оборотних активів	10637	100,0	12628	100,0	14615	100,0	3978	-

Що стосується вартісного виразу дебіторської заборгованості, то необхідно звернути увагу на те, що найбільше зниження цього показника спостерігалось у 2019 році, коли її розмір дорівнював 12117 тис. грн., що на 3695 тис. грн. більше ніж у 2017 році.

Це говорить про те, що у 2017 році підприємство використовувало іншу схему розрахунків з дебіторами, тобто у договорах про реалізацію товарів, робіт, (послуг у більшості з них) передбачалась передплата.

Щодо запасів, які теж займали досить значну частку у структурі оборотних активів, як бачимо у 2017 році вони склали 15,3 %, у 2018 – 16,5 %, а вже у 2019 спостерігається зниження на 14,7 %, що в абсолютному вираженні показує зменшення на 516 тис. грн., що говорить про те, що ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» стало використовувати менше таких оборотних активів, які утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг. Що стосується статті «Гроші та їх еквіваленти», то цей показник за період з 2017 по 2019 роки знизився на 3,1 % або на 229 тис. грн.

Найменшу питому вагу в структурі оборотних активів (0,1 %) займають інші оборотні активи і при цьому їх значення за 2017-2019 рр. зменшилося на 4

тис. грн. В цілому за звітний період оборотні активи підприємства збільшилися на 3978 тис. грн.

Таблиця 2.11 – Склад та структура запасів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 рр.

Показники	Роки						Відхилення 2019 р. до 2017 р. (+,-)	
	2017		2018		2019		тис. грн	%
	тис.грн.	%	тис грн.	%	тис.грн.	%		
Виробничі запаси	1097	67,3	1539	73,7	1501	69,9	404	2,6
Незавершене виробництво	500	30,7	526	25,2	581	27,2	81	-3,5
Готова продукція	5	0,3	4	0,2	5	0,2	-	-0,1
Товари	27	1,7	19	0,9	58	2,7	31	1,0
Разом	1629	100,0	2088	100,0	2145	100,0	516	X

Проаналізувавши дані таблиці 2.11 видно, що в цілому розмір оборотних активів збільшився і це свідчить про збільшення випуску за окремими видами продукції, постійному використанні запасів, введення нової, більш сучасної переробки матеріалів.

Виробничі запаси у 2017 році склали 1097 тис. грн., (67,3 %), а в 2019 році збільшилася частка на 2,6 % і це дорівнювало 1501 тис. грн. Їх відсоткова частка у загальному обсязі запасів склала 69,9 % загального розміру запасів.

У 2017 році незавершене виробництво складало 500 тис. грн., або 30,7 % від загального розміру запасів, а в 2019 році сума збільшилась в абсолютному значенні до 581 тис. грн., і при цьому зменшилася питома вага до 27,4 %. Готова продукція у 2017 році становила 5 тис. грн. відсоткова частка становила 0,3 % від загального розміру запасів. У 2019 році її розмір також склав 5 тис. грн., але питома вага дещо зменшилася, а саме на 0,1 % і становила 0,2 %.

Обсяг товарів має тенденцію до збільшення. Якщо в 2017 році їх сума становила 27 тис. грн. (1,7 % загальної суми), то в 2019 році її розмір збільшився на 31 тис. грн. і склав 58 тис. грн. або 2,7 %.

Узагальнюючи дані аналізу таблиці 2.11 можна зробити висновок, що найбільша частка запасів припадає на виробничі запаси, а найменша – на готову

продукцію. Проведемо аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» (табл. 2.12).

З даних таблиці 2.12 видно, що на підприємстві за період з 2017 р. по 2019 рік відбулося збільшення суми дебіторської заборгованості на 3695 тис. грн. Це пов'язано із збільшенням обсягів реалізації продукції, а також з уповільненням повернення боргів покупцями.

Протягом періоду, що аналізується, найбільш суттєво збільшилася дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги з 7925 тис. грн., що у відсотках до загального розміру дебіторської заборгованості складає 94,2 % до 11684 тис. грн. (96,4 %) у 2019 році, а саме на 3759 тис. грн.

Таблиця 2.12 – Склад та структура дебіторської заборгованості ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017–2019 роки

Розрахунки з дебіторами	Роки						Відхилення (+,-) 2019 р. до 2017 р.	
	2017		2018		2019		тис. грн.	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
За товари, роботи і послуги	7925	94,2	9762	95,5	11684	96,4	3759	2,2
За розрахунками, в т.ч.	283	3,3	382	3,7	370	3,1	87	-0,2
- з бюджетом	45	0,5	30	0,3	57	0,4	12	-0,1
- за виданими авансами	238	2,8	352	3,4	313	2,7	75	-0,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	214	2,5	77	0,8	63	0,5	- 151	-2,0
Разом	8422	100,0	10221	100,0	12117	100,0	3695	X

Це пов'язано із несвоєчасним надходженням оплати покупцями за отримані товари, роботи і послуги. У 2017-2019 рр. спостерігається збільшення розміру дебіторської заборгованості з бюджетом на 12 тис. грн. і у 2019 році така дебіторська заборгованість дорівнювала 57 тис. грн. Питома вага дебіторської заборгованості з бюджетом є менше 1 % і коливається в межах від 0,3 % до 0,5 %. Це свідчить про переплату підприємства за податками, зборами та іншими платежами до бюджету.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами склала в 2017 році 238 тис. грн., (частка складає 2,8 %). У 2019 році ця сума збільшилася на 75 тис. грн. і склала 313 тис. грн. або 2,7 %. Це свідчить про збільшення суми авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів.

Інша поточна дебіторська заборгованість зменшилася за період аналізу на 151 тис. грн. з 214 тис. грн. до 63 тис. грн і при цьому питома вага також зменшилася на 2 %. При цьому слід зазначити, що питома вага за іншою поточною дебіторською заборгованістю є незначною і дорівнює 2,5 % у 2017 році та 0,5 % у 2019 році.

Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017 – 2019 рр. наведені в таблиці В.1 додатку В.

Дані таблиці В.1 свідчать, що на підприємстві спостерігається зменшення коефіцієнта оборотності оборотних коштів на 0,67. В 2019 він складав 3,59, а в 2017 р. – 4,26. Це свідчить про зменшення кількості обертів оборотних коштів за аналізованій період. Термін оборотності оборотних коштів відповідно дорівнював у 2019 році – 100 днів, а у 2017 році – 84 день. Отже збільшення даного періоду свідчить про зниження ефективності використання оборотних коштів на підприємстві.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшується протягом всього аналізованого періоду на 1,66 п., що свідчить про уповільнення оборотності. Відповідно строк погашення дебіторської заборгованості збільшився на 26 дні. Як ми бачимо, у 2017–2019 рр. ситуація з заборгованістю дебіторів не є критичною, оскільки термін погашення її не перевищує 3 місяці. Коефіцієнт оборотності має тенденцію до зменшення. Так у 2017 році його значення дорівнювало 27,85, а у 2019 році – 16,35, отже зменшується кількість обертів запасів і це характеризується уповільненням темпів використання та реалізації запасів підприємства. Термін оборотності матеріальних запасів за 2017 – 2019 рр. збільшився на 9 днів.

За період аналізу значення коефіцієнту завантаження збільшилося на 0,08 п. і у 2019 році дорівнювало 0,31, що свідчить про погіршення використання

оборотних активів, оскільки збільшився обсяг оборотних активів, що припадає на одну гривню реалізованої продукції.

Коефіцієнт реальної вартості за 2017–2019 рр. цей показник збільшився з 0,61 до 0,72 і це відповідає типу виробництва і забезпечує можливість ритмічного, безперебійного виробництва.

Про неефективність використання оборотних активів свідчать всі показники збитковості, які за період з 2017 по 2018 роки мали від'ємне значення. У 2019 році підприємство отримало прибуток, а отже рентабельність оборотних активів і матеріальних запасів мала позитивне значення, що свідчить про підвищення рівня ефективності їх використання.

Операційний цикл на підприємстві склав у 2017 році – 65 днів, а у 2018 році – 104 дні, а у 2019 році – 110 днів. Тобто тривалість періоду між вкладанням коштів у запаси та отриманням грошових коштів від реалізації готової продукції збільшилася на 45 днів за звітний період. Дані результати свідчать про погіршення ділової активності на підприємстві та відносно неефективну політику управління дебіторською заборгованістю і запасами.

У 2017 році фінансовий цикл складає 9 днів, а у 2019 році – 14 днів, тобто збільшення показника склало 5 днів. Збільшення даного показника є негативною тенденцією й свідчить про зниження ефективності управління.

Отже, здійснивши аналіз складу та структури активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК», можна зробити висновок, що в цілому на підприємстві спостерігається збільшення обсягів оборотних активів. В структурі оборотних активів значну частку займають дебіторська заборгованість та запаси, що свідчить про недостатньо ефективну політику управління ними. Фінансування оборотних активів відбувається в основному за рахунок позикового капіталу і невеликої частки власного капіталу.

Розділ 3. Шляхи удосконалення управління оборотними активами ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК»

3.1 Прогнозування оборотних активів підприємства як напрямок удосконалення управління ними

Реалізація найважливіших функцій системи управління оборотними активами підприємства може бути здійснена через процес прогнозування.

Досліджуючи залежність обсягу оборотних активів підприємства від фактору часу необхідно побудувати лінійну форму зв'язку. Саме лінійна форма зв'язку допоможе виявити як саме результативна ознака (обсяг оборотних активів підприємства) змінюється під впливом факторної ознаки рівномірно. Лінійна форма зв'язку має вигляд [15]:

$$Y_x = a_0 + a_1 X \quad (3.1)$$

де Y_x – результативна ознака;

X – факторна ознака;

a_0 і a_1 – параметри рівняння.

Параметри рівняння зв'язку визначають за способом найменших квадратів складеної і розв'язаної системи двох рівнянь з двома невідомими [27]:

$$\begin{cases} na_0 + a_1 \sum_{i=1}^n x = \sum_{i=1}^n y \\ a_0 * \sum_{i=1}^n x + a_1 \sum_{i=1}^n x^2 = \sum_{i=1}^n xy \end{cases} \quad (3.2)$$

де n – число членів у кожному з двох порівнюваних рядів;

Σx – сума значень факторної ознаки;

Σy – сума значень результативної ознаки;

Σx^2 – сума квадратів значень факторної ознаки;

Σxy – сума добутків значень факторної і результативної ознак.

Через наведену вище систему рівнянь отримаємо необхідні нам параметри рівняння [15]:

$$a_0 = \frac{\sum X^2 \sum Y - \sum X \sum XY}{n \sum X^2 - \sum X \sum X}, \quad (3.3)$$

$$a_1 = \frac{n \sum XY - \sum X \sum Y}{n \sum X^2 - \sum X \sum X} \quad (3.4)$$

Для достовірності побудови у подальшому прогнозу щодо вартості оборотних активів підприємства необхідно провести оцінку напрямку та щільності зв'язку за допомогою лінійного коефіцієнта кореляції [12].

Індекс кореляції вказує на щільність залежності між показниками. Значення індексу кореляції коливається в межах від -1 до $+1$. Додатне значення відповідає прямому зв'язку між ознаками, а від'ємне – зворотному. У таблиці 3.1 наведено дані для оцінки щільності зв'язку.

Таблиця 3.1 – Шкала оцінки лінійного коефіцієнта кореляції

Зв'язок	Лінійний коефіцієнт кореляції	
	Прямий зв'язок	Зворотній зв'язок
Слабкий	0,1 ... 0,3	-0,1 ... -0,3
Середній	0,3 ... 0,7	-0,3 ... -0,7
Щільний	0,7 ... 0,99	-0,7 ... -0,99

Щільність зв'язку (r) розраховується за допомогою наступних формул [15]:

$$\sigma_x = \sqrt{\bar{X}^2 - (\bar{X})^2}, \quad (3.5)$$

$$\sigma_y = \sqrt{\bar{Y}^2 - (\bar{Y})^2}, \quad (3.6)$$

$$r = \frac{\overline{XY} - \bar{X} * \bar{Y}}{\sigma_x \sigma_y} \quad (3.7)$$

Якщо результати прогнозу вказують на сильний зв'язок між обсягом оборотних активів підприємства та фактором часу, то це свідчить про отримання достовірних результатів яким можна довіряти та базуючись на них обирати необхідну політику управління (помірну, консервативну чи агресивну).

Для проведення прогнозування використаємо дані щодо обсягу оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за останні чотири роки та визначимо їх розмір на два наступні періоди (2020 та 2021 роки) з урахуванням фактору часу. Дані обсягу оборотних активів підприємства наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Динаміка обсягу оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» станом на 2016 – 2019 рр.

Показник	2016р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Обсяг оборотних активів, тис. грн.	7786	10637	12628	14615

Вважаємо, що маємо лінійну форму зв'язку, коли результативна ознака (обсяг оборотних активів) змінюється під впливом факторної ознаки (фактор часу) рівномірно.

Розрахунок лінійної залежності розміру оборотних активів підприємства від фактору часу наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Розрахунок лінійної залежності оборотних активів підприємства від фактору часу

Рік	Час (X)	Обсяг оборотних активів, тис.грн. (Y)	X ²	XУ	Y ²
2016	1	7786	1	7786	60621796
2017	2	10637	4	21274	113145769
2018	3	12628	9	37884	159466384
2019	4	14615	16	58460	213598225
Разом	10	45666	30	125404	546832174
Середнє значення	2,5	11416,5	7,5	31351	136708043,5

За допомогою проведення проміжних обрахунків у таблиці 3.4 визначимо необхідні дані для побудови рівнянні регресії:

$$n = 4,$$

$$\sum_{i=1}^4 x = 10,$$

$$\sum_{i=1}^4 y = 45666$$

$$\sum_{i=1}^4 x^2 = 30,$$

$$\sum_{i=1}^4 xy = 125404.$$

Через систему рівнянь (див. формулу 3.2) отримаємо необхідні нам параметри рівняння та обчислимо їх (див. формули 3.3–3.4). Звідси отримаємо необхідні параметри рівняння регресії:

$$a_0 = \frac{30 * 45666 - 10 * 125404}{4 * 30 - 10 * 10} = 5797,$$

$$a_1 = \frac{4 * 1254104 - 10 * 45666}{4 * 30 - 10 * 10} = 2247,8$$

Тоді лінійне рівняння регресії зв'язку між часом та розміром оборотних активів підприємства матиме вигляд:

$$Y_x = 5797 + 2247,8X.$$

Дані лінійного рівняння свідчать, що з кожним періодом часу обсяг оборотних активів підприємства буде збільшуватися. Таким чином, у прогнозованих п'ятому та шостому періодах, які співпадають із 2020 та 2021 роками, обсяги оборотних активів матимуть тенденцію до збільшення.

Розрахуємо прогнозні значення оборотних активів підставивши їх у отримане лінійне рівняння регресії.

Таким чином, прогнозована вартість оборотних активів підприємства ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» складе:

- станом на 2020 рік

$$Y_{2016}^* = 5797 + 2247,8 * 5 = 17036 (\text{тис.грн})$$

- станом на 2021 рік

$$Y_{2017}^* = 5797 + 2247,8 * 6 = 19283,8 (\text{тис.грн})$$

Прогноз обсягу оборотних активів на період до 2021 рр. наведено в таблиці 3.4.

Прогнозне значення оборотних активів підприємства станом на 2020 рік складає 17036 тис. грн, у 2021 році – 19283,8 тис. грн., тоді як у 2019 році їх вартість дорівнювала 14615,0 тис. грн.

Таблиця 3.4 – Прогнозування показника обсягу оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» станом на період до 2021 рр.

Рік	Період	Обсяг оборотних активів підприємства, тис. грн.
2016	1	7786,0
2017	2	10637,0
2018	3	12628,0
2019	4	14615,0
2020	5	17036,0
2021	6	19283,8

Тобто, за даний рік прогнозується збільшення вартості оборотних активів підприємства на 4668,8 тис. грн. Отже, за даними проведеного прогнозу, керівництву ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» слід очікувати збільшення обсягу оборотних активів на 31,9 %, що є позитивною тенденцією для підприємства, оскільки така тенденція буде впливати на підвищення рівня ділової активності суб'єкта господарювання.

Для перевірення достовірності прогнозу щодо розміру оборотних активів підприємства, необхідно оцінити напрям та щільність зв'язку. Цей захід здійснюється за допомогою обрахування лінійного коефіцієнта кореляції.

Розрахуємо за допомогою наведених вище формул (3.5 – 3.7) щільність зв'язку між часом та розміром валового прибутку підприємства:

$$\sigma_x = \sqrt{7,5 - (2,5)^2} = 1,118,$$

$$\sigma_y = \sqrt{1367080435 - (11416,5)^2} = 2524,197$$

Звідси:

$$r = \frac{31351 - 2,5 * 11416,5}{1,118 * 2524,197} = 0,99$$

Дані розрахунків свідчать, що зв'язок між періодом часу та розміром оборотних активів підприємства – прямий та щільний. Прямий напрямок зв'язку між факторною та результуючою ознаками вказує на те, що з спливанням часу збільшується балансова вартість оборотних активів підприємства, отже наведений аналіз показав високий вплив часу на розмір оборотних активів.

Таким чином, дослідивши поточну ситуацію та виявивши подальші тенденції щодо збільшення обсягу оборотних активів на підприємстві ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК», можна зробити висновок про поліпшення стану його оборотних активів, що позитивно вплине на фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання.

3.2 Оптимізація обсягів дебіторської заборгованості як напрям підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства

Управління дебіторською заборгованістю є важливою складовою політики управління оборотними активами, оскільки зростання даної статті в активі балансу підприємства призводить до зниження ліквідності та зменшення платоспроможності підприємств. Крім того, високий рівень дебіторської заборгованості, хоча і пов'язаний, переважно, зі зростанням обсягів реалізації і доходів, може призвести до втрат підприємства, пов'язаних з інкасацією дебіторської заборгованості та недоотриманням прибутків за рахунок заморожених у дебіторській заборгованості коштів.

У ході проведеного аналізу в розділі 2, було виявлено значну питому вагу дебіторської заборгованості у структурі обігових коштів підприємства, що свідчить про суттєві обсяги кредитування покупців підприємством. Відомо, що нарощення дебіторської заборгованості можна вважати позитивним явищем у тому випадку, якщо одночасно відбувається і збільшення виручки. Тому проведемо порівняння темпів зростання виручки і дебіторської заборгованості (табл.3.5).

Як видно за даними таблиці 3.5 темпи приросту чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за період аналізу суттєво менше у порівнянні із темпами приросту дебіторської заборгованості. Отже, можна зробити висновок, що збільшення обсягів дебіторської заборгованості

підприємства є необґрунтованим і свідчить про неоптимальну кредитну політику підприємства.

Таблиця 3.5 – Темпи зміни чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та дебіторської заборгованості на ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за період 2017 – 2019 рр., %

Показник	Роки		
	2017	2018	2019
Темп зміни чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3,3	-4,2	9,1
Темп зміни дебіторської заборгованості	41	21,4	18,6

В цілому, кредитна політика представляє собою надання таких умов кредитування покупцям продукції, які приведуть до підвищення попиту на продукцію та максимізацію прибутку за рахунок перевищення додаткового прибутку над додатковими витратами[10].

Також з метою дослідження тенденцій зміни обсягів дебіторської заборгованості підприємства доцільним є аналіз стану кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання та порівняння її з дебіторською.

Таблиця 3.6 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства в 2019 році, тис. грн.

Показник	Заборгованість		Перевищення заборгованості	
	Кредиторська	Дебіторська	Кредиторська	Дебіторська
Заборгованість за товари, роботи, послуги	9930	11684	-	1754
За розрахунками з бюджетом	279	57	222	-
За розрахунками з авансів	39	313	-	-
За розрахунками зі страхування	150	-	150	-
За розрахунками з оплати праці	255	-	255	-
За розрахунками з учасниками	496	-	496	-
Інша поточна заборгованість	2075	63	2012	-
Всього	13224	12117	3135	1754

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості наведений у таблиці 3.6. У процесі виробничої діяльності ТОВ «БОЛЬШОЙ

ВОСТОК» кредиторська заборгованість перевищує дебіторську. Це свідчить про раціональне використання коштів, оскільки підприємство залучає в оборот більше коштів, ніж відволікає з обороту. Проте таку ситуацію можна оцінити і негативно, оскільки підприємство мусить погашати свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості. В основу оптимізації обсягів дебіторської заборгованості підприємства може бути закладена ідея оптимального скорочення оборотності дебіторської заборгованості. В загальному випадку визначення оптимального терміну обертання дебіторської заборгованості ($TO_{ДЗ}^{opt}$) може здійснюватися як в цілому за дебіторської заборгованістю підприємства, так і окремо за кожною її статтею за такою формулою [27]:

Розрахуємо оптимальний обсяг дебіторської заборгованості за моделлю оптимізації строків її оборотності на основі даних, наведених в таблиці 3.7.

Приріст грошових коштів підприємства, необхідний для забезпечення встановлення значення показника абсолютної платоспроможності на рівні 0,2, становитиме:

$$\Delta GK = (0,2 - 0,02) \times 13224 = 2380,32 \text{ тис. грн.}$$

Розрахований за формулою 3.7, оптимальний термін обертання дебіторської заборгованості складає:

$$TO_{ДЗ}^{opt} = 88 - \frac{360}{47427 \times 1,01} \times 2380,32 = 70,11 \approx 70 \text{ днів}$$

Таблиця 3.7 – Вихідні дані для розрахунку оптимального терміну обертання дебіторської заборгованості

Показник	Значення
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,02
Поточні зобов'язання, тис. грн.	13224,0
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	88
Чистий дохід від реалізації базисного періоду, тис. грн.	47427
Середній темп приросту доходу від реалізації, %	101

Для фактичного обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) 2015 року, який дорівнював 47427 тис. грн., оптимальний обсяг дебіторської заборгованості, розрахований за формулою 3.9, становить:

$$\overline{ДЗ}_{\text{opt}} = \frac{70}{360} \times 47427 = 9921,92 \text{ тис. грн.}$$

Ця величина є меншою за фактичний обсяг дебіторської заборгованості підприємства на 2195,08 тис. грн.

Розрахунок оптимального обсягу дебіторської заборгованості ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» виявляє необхідність його зменшення на 2195,08 тис. грн.

Для підприємства ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» ми пропонуємо здійснити рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою факторингу.

Факторингова операція дає можливість підприємству рефінансувати переважну частину дебіторської заборгованості, щодо надання покупцеві кредиту в короткі строки, скоротивши тим самим період фінансового та операційного циклу[21]. Факторингове обслуговування відбувається в певній послідовності, що наведена на рисунку 3.1.

Найчастіше факторинг порівнюють з банківським кредитом, хоча дані фінансові продукти спрямовані на задоволення різних потреб постачальників. [20]. Факторинг має свої переваги перед кредитом (табл. 3.8) [21].

Рисунок 3.1 – Послідовність факторингового обслуговування [20]

Підприємство ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» обслуговується в АТ «Райффайзен Банк Аваль», що здійснює факторингове обслуговування.

Розрахуємо факторингову операцію за ставками представленими в таблиці 3.8 при умовах, що пропонує «Райффайзен Банк Аваль»: комісія за обслуговування в розмірі 1 %, ставка по факторингу 15 %. Для того щоб ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» отримало гроші в розмірі 2195,08 тис. грн., які необхідні для досягнення оптимального обсягу дебіторської заборгованості, необхідно врахувати комісію за обслуговування та ставку.

Керівництву підприємства доцільно прийняти рішення про те, що необхідно рефінансувати дебіторську заборгованість на суму 2611,5 тис. грн. Результати від проведення факторингової операції наведені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Надходження та витрачання грошових коштів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» в результаті факторингу, тис. грн.

Показник	Сума
Початкова сума коштів	2611,5
Комісія за обслуговування	26,12
Сума відсотків за факторинг	390,3
Сума витрат від факторингу	416,42
Надходження коштів від факторингу	2195,08

Таким чином, провівши факторингову операцію підприємство зможе знизити рівень дебіторської заборгованості на 2195,08 тис. грн. до оптимального рівня, що становитиме 9921,92 тис. грн.

Отже, в результаті використання факторингу ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» можна досягти наступних позитивних змін, а саме перетворення частини дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на грошові кошти; підвищення рівня абсолютної ліквідності підприємства; мінімізувати ризики, пов'язані з виникненням безнадійної дебіторської заборгованості тощо.

Таким чином, впровадження вищезазначених заходів дозволить реалізувати виявлені резерви та покращити ефективність функціонування підприємства.

ВИСНОВКИ

В сучасних економічних умовах оборотні активи посідають особливе місце в структурі активів підприємства, їх ефективне використання зумовлює стійке фінансове становище, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємства.

Оборотні активи авансується в оборотні виробничі фонди і фонди обігу. Співвідношення оборотних активів, що перебувають у сфері виробництва й у сфері обігу, є неоднаковим у різних галузях народного господарства.

Дипломна робота виконана на матеріалах ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК», метою діяльності якого, є здійснення підприємницької діяльності для одержання прибутку.

Результати аналізу основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017– 2019 роки свідчать про задовільний стан підприємства. Аналізоване підприємство має «легкий» баланс: питома вага оборотних активів у 2019 р. становить 72 %. Дана структура активу балансу відповідає галузевій специфіці досліджуваного підприємства.

Проведений аналіз показників майнового стану свідчи, що вартість основних засобів становить 28 % від вартості майна даного підприємства на кінець 2019 року, а знос основних засобів склав 70 %, що означає про достатньо високий рівень зношеності основних засобів.

Майже всі показники ліквідності (окрім абсолютної ліквідності) відповідають нормативним значення. Тобто наше підприємство є платоспроможним, це зумовлено достатньою кількістю коштів та їх еквівалентів для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка вимагає погашення.

Оцінка показників ділової активності свідчать про недостатньо ефективне використання фінансових ресурсів підприємства.

Здійснивши аналіз складу та структури активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК», ми зробили висновок, що в цілому на підприємстві спостерігається збільшення обсягів оборотних активів. В структурі оборотних активів значну

частку займають дебіторська заборгованість (середнє значення 81 %) та запаси (середнє значення 15,5 %), що свідчить про недостатньо ефективну політику управління ними. Найменшу питому вагу в структурі оборотних активів (0,1 %) займають інші оборотні активи і при цьому їх значення за 2017 – 2019 рр. зменшилося на 4 тис. грн.

Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017–2019 рр. свідчать, що коефіцієнти оборотності за всіма видами оборотних активів мають тенденцію до зменшення, а їх терміни обертання навпаки збільшуються, що є доказом зниження ефективності використання оборотних активів цілому, і зокрема матеріальних запасів та дебіторської заборгованості на підприємстві.

Також про погіршення стану використання оборотних активів свідчать і інші показники, а саме коефіцієнт завантаження оборотних активів, що збільшується за період аналізу і свідчить про збільшення обсягу оборотних активів, що припадає на одну гривню реалізованої продукції;

Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні підприємства визначається як відношення вартості основних виробничих засобів (за вирахуванням суми їхнього зносу) до вартості майна підприємства. За 2017–2019 рр. цей показник збільшився з 0,61 до 0,72 і це відповідає типу виробництва і забезпечує можливість ритмічного, безперервного виробництва.

Значення операційного та фінансового циклів на підприємстві за період аналізу свідчать про відносно неефективну політику управління оборотними активами.

Отже, за даними проведеного аналізу можна зробити висновок, що ефективність використання оборотних активів на даному підприємстві є недостатньою і питання управління оборотними активами потребують удосконалення.

Реалізація найважливіших функцій системи управління оборотними активами підприємства може бути здійснена через процес прогнозування.

Для проведення прогнозування були використані дані щодо обсягу оборотних активів ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за останні чотири роки з метою визначення їх розміру на два наступні періоди (2020 та 2021 роки) з урахуванням фактору часу. Дані лінійного рівняння свідчать, що з кожним періодом часу обсяг оборотних активів підприємства буде збільшуватися. Так, прогнозне значення оборотних активів підприємства станом на 2016 рік складає 17036 тис. грн, у 2020 році – 19283,8 тис. грн., тоді як у 2019 році їх вартість дорівнювала 14615,0 тис. грн. Тобто, за даний рік прогнозується збільшення вартості оборотних активів підприємства на 4668,8 тис. грн. Отже, за даними проведеного прогнозу, керівництву ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» слід очікувати збільшення обсягу оборотних активів на 31,9 %, що є позитивною тенденцією для підприємства, оскільки така тенденція буде впливати на підвищення рівня ділової активності суб'єкта господарювання.

Для перевірення достовірності прогнозу щодо розміру оборотних активів підприємства, нами було здійснено оцінку напряму та щільності зв'язку. Цей захід здійснюється за допомогою обрахування лінійного коефіцієнта кореляції. Дані розрахунків свідчать, що зв'язок між періодом часу та розміром оборотних активів підприємства – прямий та щільний. Прямий напрямок зв'язку між факторною та результуючою ознаками вказує на те, що з спливанням часу збільшується балансова вартість оборотних активів підприємства, отже наведений аналіз показав високий вплив часу на розмір оборотних активів. Таким чином, дослідивши поточну ситуацію та виявивши подальші тенденції щодо збільшення обсягу оборотних активів на підприємстві ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК», можна зробити висновок поліпшення стану його оборотних активів, що позитивно вплине на фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання.

У ході проведеного аналізу в розділі 2, було виявлено суттєву питому вагу дебіторської заборгованості у структурі обігових коштів підприємства, що свідчить про значні обсяги кредитування покупців підприємством. З метою визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості ми застосували

модель, в якій вихідним моментом оптимізації є встановлення необхідного обсягу приросту грошових підприємства, тобто продажів, що здійснюються без відстрочки терміну платежу. Одним із шляхів обґрунтування такого приросту для підприємств є орієнтація на забезпечення нормативного рівня показника абсолютної платоспроможності в плановому періоді. Так, у практиці грошові кошти та їх еквіваленти в балансі підприємства мають становити не менше 20 % поточних зобов'язань.

Розрахунок оптимального обсягу дебіторської заборгованості ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» виявив необхідність його зменшення на 2195,08 тис. грн. до оптимального розміру – 9921,92 тис. грн. Детально оцінивши всі аспекти фінансового стану підприємства доцільно запропонувати рефінансувати частину дебіторської заборгованості шляхом проведення факторингової операції.

Підприємство ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» обслуговується в АТ «Райффайзен Банк Аваль», що здійснює факторингове обслуговування за наступними умовами: комісія за обслуговування в розмірі 1 %, ставка по факторингу 15 %. Для того щоб ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» отримало гроші в розмірі 2195,08 тис. грн., які необхідні для досягнення оптимального обсягу дебіторської заборгованості, необхідно врахувати комісію за обслуговування та ставку. Керівництву підприємства доцільно прийняти рішення про те, що необхідно рефінансувати дебіторську заборгованість на суму 2611,0 тис. грн.

В результаті використання факторингу ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» можна досягти наступних позитивних змін, а саме перетворення частини дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на грошові кошти; підвищення рівня абсолютної ліквідності підприємства; мінімізувати ризики, пов'язані з виникненням безнадійної дебіторської заборгованості тощо.

Таким чином, впровадження вищезазначених заходів дозволить реалізувати виявлені резерви та покращити ефективність функціонування підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua>.
2. Управління формуванням оборотних активів підприємств будівельної галузі[Електронний ресурс]/ А. І. Баранов — Режим доступу до журн. : http://pgasa.dp.ua/a/science/defense_thesis/baranov/aref_baranov.pdf. (дата звернення: 15.11.2019)..
3. Білик М.Д. Розробка політики формування оборотних активів / М.Д. Білик // Банківська система України: теорія і практика становлення, 2 том. – м. Суми. – 1999. – С. 466 – 478.
4. Біломістна І. І.,Хотяненко Ю.Факторинг та його роль в управлінні дебіторською заборгованістю[Електронний ресурс] / І. І.,Біломістна, Ю. М. Хотяненко – Режим доступу до журн. http://www.rusnauka.com/4_SND_2011/Economics/10_79375.doc.htm. (дата звернення: 26.12.2019).
5. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. О. Бланк. – 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Ніка-Центр, 2004. –656 с.
6. Будаковська Т.С. Особливості трактування економічної категорії «оборотні активи підприємства» / Т.С. Будаковська // Стан і перспективи розвитку обліковоінформаційної системи в Україні: збірник наукових праць студентів Тетнопільського національного економічного університету. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. – С. 94-95.
7. Власова Н. О. Управління оборотними активами на підприємствах роздрібною торгівлі : монографія/ Н. О. Власова: Х. : ХДУХТ, 2014. – 258 с.
8. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства / М.В. Володькіна : Центр навчальної літератури, 2004. – 196 с

9. Демченко Т.А. Економічна суть оборотних активів та проблеми їх визнання і класифікації / Т.А. Демченко // Науковий економічний журнал «Актуальні проблеми економіки». – 2011. – №12(126). – С.175 – 180.
10. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с
11. Ковальов В. В. Финансы предприятий : учебное пособие / В. В. Ковалев – М. : ООО «ВИТРЭМ», 2002. – 352 с.
12. Крайник О. П. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / О. П. Крайник. – К.: Дакор, 2019. – 260 с.
13. Марусяк Н. Л. Особливості планування оборотного капіталу підприємств/ Н. Л. Марусяк // Регіональна бізнес-економіка і управління. Інститут регіональної економіки та управління. – Вінниця. – 2019. – С. 56 – 61.
14. Миронова В.В. Роль оборотних активів у забезпеченні фінансової стійкості підприємства / В.В. Миронова // Управління розвитком. – №1(122). – 2018. – С.109 – 112.
15. Назаренко А. М. Эконометрика : Учебное пособие / А. М. Назаренко. – Сумы: Изд-во СумГУ, 2010. – 404 с.
16. Павленко О.П., Бурсук Г.Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування / О.П.Павленко, Г.Ю. Бурсук // «Молодий вчений». – 2017 р. – № 10 (50). – С. 981-984
17. Партин Г. О. Фінанси підприємств : навчальний посібник / Г. О. Партин. – К. : Знання, 2018. – 379 с.
18. Писаренко С. М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства / С. М. Писаренко // Запорізький національний університет. – 2012. – С. 76.
19. Русак Н.А. Сутність, поняття управління фінансуванням оборотних активів підприємства / Н.А. Русак // Економіка, фінанси, право. КОНОМІКА, – 2014. – № 8. – С. 11-13
20. Селезень О. М. Переваги факторингу, як засобу управління дебіторською заборгованістю/ О. М. Селезень // Фінанси та податкова політика. – 2014. – С. 14 – 17.

21. Селезень О. М. Факторинг – як метод управління дебіторською заборгованістю / О. М. Селезень // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2014. – № 1. – С. 45 – 51.
22. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств / Р.А.Слав'юк. – Луцьк: Вежа – 2001. – 204 с.
23. Тітаренко Г. Б. Концептуальні підходи до визначення поняття «оборотний капітал» в бухгалтерському обліку та аудиті/ Г. Б.Тітаренко // Бізнес-навігатор. – 2008. – № 1. –С. 32–38.
24. Фальченко О. О. Процес подання та оприлюднення фінансової звітності підприємства / О. О. Фальченко, Н. Ю. Мардус // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – Вип. 5 (11), ч. 2. – С. 167- 170.
25. Фарінович І. В. Економічна сутність оборотних коштів та джерела їх формування / І. В. Фарінович // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2011. – № 704 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 114–119.
26. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навчальний посібник. 2-е вид., перероб. і доп. К. : МАУП, 2004. – 328 с.
27. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / За заг. ред. Школьник І. О. – К. : «Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.
28. Швець Ю. О., Скворцова А. В. Управління оборотними активами підприємств [Електронний ресурс] / Ю. О Швець., А. В.Скворцова — Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/29.pdf>. (дата звернення: 01.10.2019).
29. Шурпенкова Р. К. Сутність і основи організації аналізу оборотних коштів/ Р. К. Шурпенкова // Вісник Запорізького національного університету. –№3(7). –2010. – С. 150.
30. Янковська В.В. Економічна сутність оборотних активів підприємства [Електронний ресурс] / В.В.Янковська — Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/ptmbo/2010_1/36.pdf. (дата звернення: 13.09.2019).
31. Lukash, O. A. Companies' Innovative Development Trends in the Green Economy / O. A. Lukash, Y. M. Derev'yanko, T. V. Marchenko // Механізм регулювання економіки. – 2016. – № 4. – С. 77–85.

32. Lukash, O. A. Modern Approaches to the Hysteresis Analysis in Economic Systems and EU experience / O. A. Lukash, Y. M. Derev`yanko, O. V. Kyrychenko // Механізм регулювання економіки. – 2018. – № 1. – С. 45–52.
33. Lukash, O. A. The State and Trends of Enterprises Efficiency on the Basis of Modern Indicators / O. A. Lukash, Y. M. Derev`yanko, M. A. Litsman, A. O. Svitlychna // Механізм регулювання економіки. – 2020. – № 1. – С. 83–93.

Додаток А

Огляд літературних джерел стосовно визначення оборотних активів

Таблиця А.1 – Тракткування сутності «оборотні активи»[56]

Автор	Визначення
НС(П)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1]	«Оборотні активи - кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи призначені для реалізації чи споживання протягом одного операційного циклу чи протягом 12 місяців з дати балансу»
Н.А. Русак[19]	«Оборотні активи – мобільні активи підприємства, що є грошовими коштами або можуть бути перетворені в них протягом року або одного виробничого циклу»
О.С.Філімоненков[26]	«Оборотні активи як натурально-речовинна категорія – це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь утворенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо)»
Р.А. Слав'юк[22]	«Оборотні активи – ресурси, які належать підприємству і які напевно буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу»
В.В.Ковальов [11]	«Оборотні активи- це активи підприємства, поновлювані з певною регулярністю задля забезпечення поточної діяльності, вкладення які, принаймні, одноразово обертаються протягом року або банку одного виробничого циклу, якщо вбирається у рік»
О.П. Павленко[16]	«Оборотні активи – грошові кошти, що вкладені для створення виробничих фондів та фондів в обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції»
І. О. Бланк[5]	«Оборотні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживаються у процесі одного виробничо-комерційного циклу»
Т. А. Демченко [9]	«Оборотні активи- сукупність оборотних фондів і фондів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі»
М. В. Володькіна[8]	«Оборотні активи – це частина активів підприємства, яка включає оборотні кошти та короткострокові фінансові інвестиції»
М. Д. Білик [3]	«Оборотні активи – група мобільних активів із періодом використанні до одного року, що безпосередньо обслуговують операційну діяльність підприємства і внаслідок високого рівня їх ліквідності мають забезпечувати платоспроможність за поточними фінансовими зобов'язаннями».

Джерело: узагальнено на підставі [1, 3, 5, 8, 9, 11, 16, 19, 22, 26].

Додаток Б

Аналіз фінансової стійкості

Таблиця Б.1 – Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за період 2017 – 2019 рр.

Показник	Рік			Відхилення, 2019 до 2017 рр. (+/-)
	2017	2018	2019	
Вартість власного капіталу підприємства	7552	7013	7033	-519
Вартість необоротних активів підприємства	6742	6149	5642	-1100
Наявність власних оборотних коштів	810	864	1391	581
Сума довгострокових зобов'язань підприємства	0	0	0	0
Наявність власного капіталу та довгострокових зобов'язань	810	864	1391	581
Короткострокові кредити банків	0	0	0	0
Загальна величина основних джерел формування запасів та витрат	810	864	1391	581
Сума запасів та витрат	1629	2071	2088	459
Надлишок або нестача власних оборотних коштів для формування запасів та витрат	-819	-1207	-697	122
Надлишок або нестача довгострокового капіталу для покриття запасів та витрат	-819	-1207	-697	122
Надлишок або нестача загальної суми основних джерел формування запасів та витрат	-819	-1207	-697	122
Тип фінансової стійкості	Кризовий стан	Кризовий стан	Кризовий стан	-

Додаток В

Аналіз ефективності оборотних активів

Таблиця В.1 – Показники ефективності використання оборотних активів
ТОВ «БОЛЬШОЙ ВОСТОК» за 2017–2019 рр.

Показник	Рік			Відхилення 2019р. до 2017р. (+/-)
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	4,26	3,44	3,59	-0,67
Термін оборотності оборотних коштів, дні	84	104	100	16
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,72	4,45	4,06	-1,66
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	62	80	88	26
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	27,85	15,26	16,35	-11,50
Термін оборотності матеріальних запасів, дні	13	24	22	9
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,23	0,29	0,31	0,08
Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні підприємства	0,61	0,67	0,72	0,11
Рентабельність (збитковість) оборотних активів, %	-0,019	-0,020	0,001	0,02
Рентабельність (збитковість) матеріальних запасів, %	-0,121	-0,123	0,009	0,13
Операційний цикл, днів	65	104	110	45
Фінансовий цикл, днів	9	20	14	5